Løgmaður og Bjarni Djurholm í tinginum eftir viðgerðina av svari løgmans um oljumálið. Mynd: Jan

Løgmaður svarar fyrispurningi um oljumálið:

Føroyar gagn av donskum kunnleika

Eftir mínum tykki hava vit havt stórt gagn av tí danska serkunnleikanum vit higartil hava fingið, serliga frá orkustýrinum og DGU, og vóni eg, at vit eisini framyvir kunnu gera nyttu av hesum serkunnleika, sum avtalurnar geva okkum rætt at brúka í fyrireikingararbeiði okkara segði Edmund Joensen, løgmaður m.a. í svari sínium til Bjarna Djurholm, tingmanni, sum herfyri setti løgmanni fleiri spurningar um oljumálið

Fyrst av øllum vil eg nýta høvi at takka spyrjaranum, harra Bjarna Djurholm løgtingsmanni, fyri at hava sett fram fyrispurningin, tí við hesum gevur hann mær eitt kærkomið høvi at greiða løgtinginum frá hvussu tey mál, sum umrødd verða í fyrispurninginum hanga saman, tí bæði fyrispurningurin og tær grundgevingar, sum eru givnar fyri honum, tykjast at vera nógv ávirkaðar av teimum misfatanum og skeivu upplýsingunum sum hava verið at sæð í fjølmiðlunum seinastu tíðina, bæði um Lopra-verkætlanina og um avtalurnar við ríkismyndugleikarnar um yvirtøkuna av undirgrundini.

Í 1. spurninginum spyr Bjarni Djurholm hvussu landsstýrið tulkar orðingarnar í avtalunum/felagslýsingunum millum stjórnina og landsstýrið síðan 12. oktober 1993 um kolvetnisráevnini í undirgrundini.

Fyri at kunna svara spurninginum, fari eg í stuttum at taka aftur tær avtalur, sum eru gjørdar á hesum øki við danir.

Í 6. pkt. í avtaluni frá 22. desember 1992 millum landsstýrið og donsku stjórnina um yvirtøkuna er ásett, at møguligar inntøkur frá eini framtíðar ráevnisvinnu koma at føra við sær samráðingar um lækking av heildarveitingini úr Danmark.

At enda í avtaluni staðfestir stjórnin, at Føroya Landsstýri til frama fyri bæði føroysk og donsk samfelags- og vinnuáhugamál er sinnað at brúka danskan serkunnleika innan fyrisiting, gransking og innan danskar vinnufyritøkur í føroysku kolvetnisvinnuni, treytað av at hesin kunnleikin er kappingarførur.

Viðmerkjast skal, at landsstýrið ikki metir henda partin av avtaluni at vera rættarliga bindandi fyri landsstýrið, men er talan um eina sonevnda ætlanaryvirlýsing frá landsstýrisins síðu.

Áðrenn avtalan varð undirskrivað, høvdu vit havt fyrstu bankakreppuna í oktober 1992, og komu sum kunnugt fleiri henni á baki.

Í avtaluni, sum varð gjørd millum Danmark og Føroyar í oktober 1993, eftir at tað m.a. var staðfest, at føroysku bankarnir høvdu tørv á 1,3 mill. kr., varð í protokollati til avtaluna millum donsku stjórnina og landsstýrið tann 12. oktober 1993 vísandi til pkt. 6 í avtaluni frá 22. desember 1992, avtalað, at umframt at inntøkur frá ráevnisvinnu føra við sær samráðingar um blokkstuðulin, er tað ætlanin hjá donsku stjórnini, at ein partur av hesum inntøkum skal nýtast at minka um møguliga restskuld uppá statslán, sum eru veitt landsstýrinum í sambandið við bankakreppuna og til at betra um fíggjarviðurskifti landskassans.

Sum nevnt omanfyri, er síðsti partur í avtaluni frá 22. desember 1992 ikki ein løgfrøðilig bindandi tilsøgn. Helst fyri at tryggja at ætlanarlýsingin verður fylgd, verður í protokollatinum tikið afturaftur avtaluteksturin og síðani lagt aftrat „Landsstyret og regeringen vil snarest i fællesskab overveje udmøntningen heraf"

Frá landsstýrisins síðu var ikki tikið stig til at gera hesa útgreining, men varð hildið fram við tí arbeiði, sum lá fyri framman á økinum, nevniliga at fyrireika fyrstu veruligu seismisku kanningarnar av føroysku undirgrundini, eftir at løgtingslóg nr. 179 frá 21. oktober 1993 um forkanningar av føroysku undirgrundini var komin í gildi og at fyrireika tað arbeiðið, sum var álagt landsstýrinum at gera sambært løgtingsins samtykt í løgtingsmáli nr. 57/1993 um leiting eftir olju og jarðgassi á føroyskum øki.

Danir tóku heldur ongi beinleiðis stig á økinum, men var í Føroyum ein varhugi av, at danir høvdu onkrar ætlanir á økinum, og tá landsstýrið í mai 1994, vísandi til pkt. 5 í avtaluni frá 22. desember 1992, heitti á stjórnina um loyvi at útnevna 3 danskar embætismenn í nýggju oljuráðleggingarnevndina fekst onki svar. Roknað var tí við frá føroyskari síðu, at danir fóru at taka málið uppaftur undir samráðingunum, sum upprunaliga skuldu vera 17. august 1994, men sum orsakað av løgtingsvalinum í juli 1994 og landsstýrisskiftinum, vórðu útsettar til 17. november 1994. Hesin varhugi gav landsstýrinum høvi at gera sær greitt, hvat ynski tess vóru á hesum økinum, sjálvandi við virðing av longu gjørdum avtalum.

Málið varð viðgjørt undir samráðingunum 17. november 1994, og var á hesum fundi eftir landsstýrisins tykki greiða fingin á spurninginum um „udmøntningen" nevniliga at danskir serfrøðingar kunnu luttaka í fyrireikingararbeiði á kolvetnisøkinum, í hvønn mun henda luttøka verður gjørd uttan kostnað og í hvønn mun landsstýrið skal gjalda fyri hesar tænastur.

Samstundis nýtti stjórnin høvi at heita á danskar fyritøkur um at fara inn í kanningararbeiðið eftir olju og gassi á føroyskum øki eftir handilsligum treytum. Henda fráboðan merkti, at um danskar fyritøkur høvdu væntað sær onkran frammíhjárætt, so var við hesi felagslýsing gjørt teimum greitt at so var ikki.

At málið var loyst vísti seg eisini skjótt í verki, tí umframt at svar kom frá forsætisráðnum, um at landsstýrið kundi brúka teir omanfyrinevndu serfrøðingarnar í fyrireikingararbeiðinum, kom danska oljufelagið DONG, sum statur-in eigur, á vitjan at greiða frá, hvørjir teir vóru og fyri at siga frá, at teir ætlaðu at vera við í leitingararbeiðinum á føroyskum øki. Sum løgtingsmonnum helst er kunnugt, gjørdi DONG saman við Amerada Hess, Norsk Hydro og LASMO stutt eftir samtak til hetta leitingararbeiði.

Fyri at vísa á, at danskar fyritøkur hava skilt felagslýsingina frá 17. november 1994 á sama hátt, sum eg júst havi greitt frá, kann eg nevna, at í DONG Magasinet stendur m.a. at lesa í nr. 1 frá apríl 1995 um avtaluna millum tey 4 oljufeløgini „Aftalen er udtryk for et vendepunkt i Dansk Olie- og Gasproduktions historie. Det er en ren kommerciel aftale, og vi har således ingen særstatus af statsselskab, sådan som vi har haft det på dansk område"

Vísandi til tað sum er sagt omanfyri, kann eg stutt taka saman um og siga, at eftir mínum tykki skulu avtalurnar við danir tulkast soleiðis:

1. Inntøkur frá ráevnum í undirgrundini skulu umframt at tær føra við sær samráðingar um blokkin, eisini fyri ein part nýtast til at gjalda eina møguliga restskuld til statin aftur.

2. At vit í fyrireikingararbeiði okkara kunnu brúka danskan serkunnleika, eins og vit í avtaluni frá 22. desember 1992 hava sagt okkum sinnað at brúka henda sakkunnleika, og at danskar fyritøkur kunnu luttaka í kolvetnisvirksemi á jøvnum føti við fyritøkur úr øðrum londum.

Eg havi hug at leggja afturat, at eftir mínum tykki hava vit higartil havt stórt gagn av tí danska serkunnleikanum vit higartil hava fingið, serliga frá orkustýrinum og DGU, og vóni eg, at vit eisini framyvir kunnu gera nyttu av hesum serkunnleika, sum avtalurnar geva okkum rætt at brúka í fyrireikingararbeiði okkara.

FØROYSKT VINNULÍV VIÐ

Í spurningi 2 verður spurt, hvussu landsstýrið tryggjar at føroyskt vinnulív fær sín sjálvsagda rætt at vera við í framtíðar oljuvinnu á føroyskum øki.

Til hetta er at viðmerkja at landsstýrið síðan viðgerðina í tinginum av løgtingsmálunum nr. 4/1993 „Uppskot til løg um forkanningar o.a.m. av føroysku undirgrundini" og nr. 57/1993 „Leiting eftir olju og jarðgassi á føroyskum øki" hevur hildið sær fyri eygað tann týdning løgtingið leggur í, at eitt komandi oljuvirksemi kann gagna føroyskum vinnulívi og føroyskari arbeiðsmegi.

Við hesum í huga hevur landsstýrið álagt oljuráðleggingarnevndini, ið varð sett á varri 1994, m.a. við tveimum limum frá vinnulívinum, at leggja dent á henda spurning í arbeiði sínum.

Somuleiðis hevur í teimum loyvum, sum hava verið givin til forkanningar, og sum hava havt ein ávísan einkarrætt við sær t.d. loyvi til Western, sett sum treyt, at feløgini skulu brúka føroyskar vørur og tænastuveitingar, treytað av at tær eru kappingarførar.

Annars haldi eg ikki orsøk vera at fara út í æsir við hesum spurninginum, fyrrenn úrslitið av nevndararbeiðinum verður til skjals. Landsstýrið og løgtingið fáa tá høvi at viðgera spurningin.

Restin av spurningunum viðvíkja allir tí verkætlan, ið nøkur oljufeløg hava fingið loyvi sambært forkanningarlógini at gera í Lopra.

Hetta mál er í sjálvum sær hvørki serliga týdningarmikið ella serliga flókt. Talan er um eitt av mongum forkanningarloyvum, og verkætlanin er ikki stór í vavi, umleið 28 mió. kr. Hetta kann verða samanborið við t.d. seismisku verkætlanina hjá Western Geophysical, ið kostaði umleið tað dupulta, ella við fyrru boringina í Lopra í 1981, ið kostaði umleið 11 mió. kr., svarandi til umleið tað dupulta mált í dagsins peningi.

Men av tí, at tað sum nevnt omanfyri, serliga hava verið bornar nógvar misskiljingar út millum manna hesum máli viðvíkjandi, bæði av politikkarum, almennum stovnum og ávísum fjølmiðlum, hevur landsstýrið latið tinginum til vega eina gjølliga frágreiðing um málið frá ávarðandi myndugleikum. Landsstýrið metir hesa frágreiðing at vera fult nøktandi og letur tinginum hana saman við hesum svari. Eisini verður hon send fjølmiðlunum.

Í stuttum kunnu spurningarnir viðvíkjandi Lopra verða svaraði soleiðis.

VIT OG LOPRANSBORING

Sp. 3. Hvørja ávirkan hava føroyskir myndugleikar á borætlanina í Lopra?

Tá ið umhugsað varð, hvussu verkætlanin Lopra-2 skuldi fyriskipast, var tað landsstýrisins áskoðan, at hetta skuldi gerast sum ein hvør onnur forkanningar-

Arbeiðið á DGU hevur havt stóran týdning fyri føroyingar í sambandi við kanningarnar í tilknýti til eina møguliga komandi oljuvinnu

verkætlan sambært forkanningarlógini. Tað hevur verið politikkurin hjá teimum landsstýrum, ið sitið hava, síðan málsøkið „ráevni í undirgrundini" varð yvirtikið sum sermál, at forkanningar við kolvetnisleiting í huga skuldu ikki fíggjast av landskassanum. Tær skuldu gerast í tann mun oljuvinnan sjálv hevði hug at seta tær í verk og vilja at bera kostnaðin av hesum. Tí skil hevur ongin peningur verið avsettur á fíggjarlógini til slíkar kanningar.

Uppgávu- og ábyrgdarbýtið er sostatt, at myndugleikarnir, t.e. Oljufyrisitingin, halda seg til sín leiklut sum loyvisgevari og eftirlitshavari. Jarðfrøðissavnið heldur seg til sín leiklut sum fakligur stovnur. Tann fíggjarliga og verkliga ábyrgdin, harímillum ábyrgdin fyri møguligum skaðiligum árinum, er fult út hjá teimum 18 oljufeløgunum, sum tann 12. januar 1996 fingu loyvi sambært forkanningarlógini til at seta Lopra-2 ætlanina í verk sambært teimum treytum, ið føroyskir myndugleikar hava álagt teimum í loyvinum.

Millum hesar treytir er m.a. fult innlit í tað, sum fyriferst, full atgongd til ta vitan um undirgrundina, ið kemur burturúr, og størst møgulig luttøka hjá føroyskari arbeiðsmegi og føroyskum vinnulívi. Tað er ein sjálvfylgja, at føroysk løggáva umframt forkanningarlógina skal haldast, og at neyðug loyvi frá øðrum enn oljumyndugleikum verða fingin til vega á vanligan hátt.

DANOP

Sp 4. Hví varð DANOP valt til ráðgeva fyri Oljufyrisitingina?

Spurningurin og grundgevingin fyri honum kunnu skiljast so, at Bjarni Djurholm, løgtingsmaður hevur ta fatan, at DANOP er ráðgevi hjá Oljufyrisitingini, men so er ikki.

DOPAS, ið eigur helvtina av DANOP, varð biðið um at vera við til at fyrireika og marknaðarføra verkætlanina, tí at teir høvdu víst málinum áhuga, og vóru tilreiðar at gera hesar fyrireikingar fyri egna rokning. Seinni, tá ið tað eydnaðist at fáa gjørt 18 oljufeløg áhugaði í at vera við at seta ætlanina í verk og at fíggja hana, hava hini 17 oljufeløgini eftir tilráðing frá Oljufyrisitingini latið DOPAS og dótturfelag tess DANOP taka sær av tí praktiska arbeiðinum í sambandi við verkætlanina. Hetta verður gjørt við ábyrgd mótvegis teimum 18 luttakandi feløgunum øðrumegin og mótvegis føroyskum eftirlitsmyndugleikum hinvegin.

Sp 5. Er føroyskt vinnulív tikið við uppá ráð undir fyrireikingunum av royndarboringini í Lopra?

Lopraboringin er ikki tað, ið vanliga kemur undir heitið royndarboring. Talan er um eina vísindaliga boring við tí endamáli at fáa tilvega vitan um undirgrundina.

Tað er ein av loyvistreytunum, at føroysk arbeiðsmegi og føroyskt vinnulív skulu luttaka mest møguligt í útinningini av verkætlanini.

Oljufyrisitingin hevur í hesum sambandi borið so í bandi og virka fyri, at teir, ið standa fyri boringini hava sett seg í samband við føroyskar fyritøkur og við felagsskapin Føroya Oljuídnaður, longu áðrenn loyvið varð givið, til tess at tryggja best møguliga føroyska luttøku. Hetta sær eisini út til at hava eydnast væl.

Sp 6. Hví fekk Maersk-Drilling boriarbeiðið í Lopra, tá felagið ikki var við millum tey feløg, sum vóru mett best egnað?

Boringin í Lopra skal av trygdargrundum gerast á sama hátt sum oljuboringar. Tað finst onki felag í Føroyum við royndum í oljuboring. Tá ið ongar føroyskar fyritøkur sostatt kunnu koma upp á tal, hava føroyskir myndugleikar onga orsøk til at leggja seg út í, hvønn samtakið av 18 oljufeløgunum velur at bora fyri seg. Av tí at spurningur um hetta er reistur á tingi hava føroyskir myndugleikar biðið DOPAS um eina frágreiðing. Sambært hesi frágreiðing var DOPAS í fyrsta umfari ikki kunnugt við, at MAERSK hevði boriútgerð, ið kundi nýtast í Lopra. Tá ið MAERSK gjørdi vart við hetta, varð – við samtykki frá hinum 17 oljufeløgunum – MAERSK tikið við á listan yvir borifeløg, og kom við tí besta og bíligasta tilboðnum. Tilboðið frá MAERSK var eisini best, tá ið talan var um ætlaða nýtslu av føroyskari arbeiðsmegi og av føroyskum vørum og tænastum.

Annars verður viðvíkjandi spurningi 3 til 6 víst til frágreiðingina, ið útbýtt er saman við hesum svari.

ADALORDASKIFTI

At enda heitir spyrjarin á løgmann, ið umsitur oljumál, at skipa fyri, at løgtingið hevur eitt aðalorðaskifti um framtíðar oljuvinnu á føroyskum øki.

Til hetta er at siga, at eg eri samdur í, at oljumálið sum heild hevur stóran týdning, og at tørvur er á orðaskifti um høvuðstættirnar í einum komandi oljupolitikki. Eg haldi tó, at hetta eigur at vera við, tá ið oljuráðleggingarnevndin væntandi hevur givið landsstýrinum frágreiðing sína, og landsstýrið fer at leggja uppskot til kolvetnislóg v.m. fyri tingið.

Føroya Landsstýri, 8. mai 1996

Edmund Joensen,
løgmaður

Kvinnuhúsið

18 kvinnur og 24 børn gistu í fjør

Hósdagin tann 21. mars 1996 hevði Kvinnuhúsfelagið aðalfund í KFUM. 15 kvinnur møttu á aðalfundi. Roknskapurin varð góðkendur og nevnd varð vald. Henda nevnd hevur nú skipað seg soleiðis: Jane Hoydal, forkvinna, Sólrun Holm, næstforkvinna, Winny í Pætursastovu, kassameistari, Elna Strøm og Ásvør Joensen, nevndarlimir. Eykalimir eru Herdis Holm og Laila Gaard. Grannskoðari er Sonja Klein, eykagrannskoðari er Gunnvá Haldansen.

Av størri hendingum í 1995 kunnu vit nevna

Í 1995 hevur Kreppumiðstøðin vitjað og havt vitjan av næmingum frá HF, Studentaskúlanum, Venjingarskúlanum og Læraraskúlanum í sambandi við uppgávuskriving.

Starvsfólk á Kreppumiðstøðini hava hildið upplýsandi fundir á hesum støðum: Tofta Kvinnufelag, Kvinnuráðstevnuni í Beijing, ráðstevnuni Nordiske Kvinder mod Vold í Íslandi, Blákrossheiminum, Kvinnufelagnum í Tórshavn og Læraraskúlanum.

Sjálvhjálparbólkar

Á heysti 1995 byrjaðu tveir sjálvhjálparbólkar við hesum evnum: Avvarðandi av alkoholikarum og anorexi.

Fjølmiðlarnir

Tá høvi hevur verið til tess, hava vit sent tíðindaskriv út. Í stórum eru vit væl nøgdar við háttin, fjølmiðlarnir hava givið upplýsingar okkara víðari.

Vit hava valt at halda fram við sjónvarpslýsingini, sjálvt um hon er kostnaðarmikil. SvF gjørdi eina sending um tvær harðskapsraktar kvinnur, sum hava búð á Kreppumiðstøðini.

Áheitanir/gistingar 1995

Í 1995 vóru tilsamans 518 áheitanir úr 24 ymiskum kommunum. Kreppumiðstøðin hevur havt áheitanir frá íalt 35 kommunum. Leggjast skal til merkis, at 365 av teimum 518 áheitanunum vóru frá kvinnum, sum ynsktu hjálp frá Kreppumiðstøðini. Hinar 153 áheitanirnar vóru frá hesum: myndugleikunum (44), uppgávuskriving o.a. (39), og *70 áheitanir frá monnum*.

38 av áheitanunum vóru við ynski um at flyta inn, av hesum vóru tað 18 kvinnur og 24 børn, sum gistu í tilsamans 1008 samdøgur. Kvinnurnar hava búð her millum 1 og 102 samdøgur. 10 kvinnur frá 1–9 døgn, 2 kvinnur frá 10–20 døgn, 3 kvinnur frá 21–40 døgn og 3 kvinnur frá 41–102 døgn.

Um orsøkina til harðskapin siga kvinnurnar, at hon partvís er ymisk mentan (5), misnýtsla (16), uppvøkstur við harðskap (4), øvund (8) ella minnilutakenslur (4). Maðurin, sum fremur harðskapin, er antin hjúnafelagi (7) ella sambúgvi (9). Aldurin á kvinnunum var millum 20 og 70 ár. 12 vóru millum 20–39 ár. Aldurin á børnunum var millum 0 og 17 ár. Kvinnurnar høvdu tilsamans 28 børn undir 18 ár, men bert 24 av teimum búðu á Kreppumiðstøðini.

Um tær sjálvbodnu

Tilsamans 43 kvinnur arbeiða sjálvbodnar í húsinum. Tær arbeiða sum náttarvaktir, ráðgevar og við øðrum. Samlaða arbeiðsmegin hjá teimum sjálvbodnu er uml. 13.000 um árið.

Fíggjarstøða

Kreppumiðstøðin hevur fingið stuðul til raksturin frá Føroya Landsstýri, kommunum og ymsum stovnum. Inntøkurnar vóru í 1995 kr 564.770,- Útreiðslurnar vóru kr 535.371,- Ognin hjá Kvinnuhúsgrunninum er nú kr. 531.095,-.

Limafundir

Felagið hevur limafund triðja hóskvøld í hvørjum mánaði. Allir limir kunnu møta. Hevur tú hug at luttaka í arbeiði okkara, set teg í samband við skrivstovuna á tlf. 17200 gerandisdagar millum kl. 10.00 og kl. 16.30. Tú ert eisini vælkomin at støkka inn á gólvið og kunna teg um arbeiðið hjá okkum.

Gestafyrilestur

Í august kemur Ingrid Leth, sálarfrøðingur, at halda fyrilestur um seksuelt misnýtt børn.

Nevndin